

ABDÜLKERİM CÎLÎ

HAKÎKAT-İ
MUHAMMEDİYYE

Esmâ-i Hüsnâ ve Esmâ-i Nebî Şerhi

TASAVVUF KLASİKLERİ

NI
NEFES

Yenilenen
5.
BASKI
Kapağıyla

İÇİNDEKİLER

Takdim	17
Önsöz	23
Mukaddime	34

BİRİNCİ BÖLÜM: Hz. Muhammed (s.a.s.)'in, Allah ile Kulu Arasında Nisbet Oluşunun Bilinmesi.....	37
--	-----------

İKİNCİ BÖLÜM: Allah'ın İsim ve Sıfatlarının ve Allah'a Nisbet Edilmesi Gereken ve O'na Lâyük Olmayıp Tenzih Edilmesi Gerekenlerin Bilinmesi	51
--	-----------

Allah'ın İsimlerinin Şerhi	71
1. İsim: Hû (Hüve).....	73
2. İsim: Allah.....	74
3. İsim: er-Rahmân.....	79
4. İsim: er-Rahîm.....	83
5. İsim: el-Melik	87
6. İsim: el-Kuddûs	90
7. İsim: es-Selâm	92
8. İsim: el-Mü'min.....	93
9. İsim: el-Müheymin	96
10. İsim: el-Azîz.....	97
11. İsim: el-Cebbâr	98
12. İsim: el-Mütekebbir	99
13. İsim: el-Hâlık.....	100
14. İsim: el-Bâri'	101

15. İsim: el-Musavvir	102
16. İsim: el-Çaffâr	103
17. İsim: el-Kahhâr	106
18. İsim: el-Vehhâb	107
19. İsim: er-Rezzâk.....	108
20. İsim: el-Fettâh.....	110
21. İsim: El-Alîm	112
22. İsim: el-Kâbız	117
23. İsim: el-Bâsit	118
24. İsim: el-Hâfid	119
25. İsim: er-Râfi'	120
26. İsim: el-Mu'izz	122
27. İsim: el-Müzill.....	124
28. İsim: es-Semî'	125
29. İsim: el-Basîr.....	127
30. İsim: el-Hakem	128
31. İsim: el-Adl	129
32. İsim: el-Latîf.....	131
33. İsim: el-Habîr.....	133
34. İsim: el-Halîm	134
35. İsim: el-Azîm	136
36. İsim: el-Çafûr	137
37. İsim: eş-Şekûr.....	140
38. İsim: el-Aliyy	142
39. İsim: el-Kebîr	144
40. İsim: el-Hafîz.....	145
41. İsim: el-Muğîs	147
42. İsim: el-Hasîb	149
43. İsim: el-Celfîl.....	150
44. İsim: el-Kerîm.....	151
45. İsim: er-Rakîb	155
46. İsim: el-Mücîb	158
47. İsim: el-Vâsi'	162
48. İsim: el-Hakîm	166

49. İsim: el-Vedûd.....	167
50. İsim: el-Mecîd.....	169
51. İsim: el-Bâis.....	170
52. İsim: Eş-Şehîd.....	171
53. İsim: el-Hakk.....	173
54. İsim: el-Vekîl.....	175
55. İsim: el-Kavî.....	177
56. İsim: el-Metîn.....	180
57. İsim: el-Velî.....	182
58. İsim: el-Hamîd.....	184
59. İsim: el-Muhsî.....	186
60. İsim: el-Mübdi’.....	187
61. İsim: el-Mu’îd.....	188
62. İsim: el-Muhyî.....	189
63. İsim: el-Mümît.....	190
64. İsim: el-Hayy.....	191
65. İsim: el-Kayyûm.....	192
66. İsim: El-Mâcid.....	193
67. İsim: el-Vâcid.....	195
68. İsim: es-Samed.....	196
69. İsim: el-Kâdir.....	197
70. İsim: el-Muktedir.....	198
71. İsim: el-Mukaddim.....	199
72. İsim: el-Muahhir.....	201
73. İsim: el-Evvel.....	202
74. İsim: el-Âhir.....	204
75. İsim: ez-Zâhir.....	206
76. İsim: el-Bâtın.....	207
77. İsim: el-Vâlî.....	208
78. İsim: el-Müteâlî.....	209
79. İsim: el-Berr.....	210
80. İsim: et-Tevvâb.....	212
81. İsim: el-Müntakim.....	214
82. İsim: el-Afüvv.....	215

83. İsim: er-Raûf.....	216
84. İsim: Mâliku'l-Mülk.....	217
85. İsim: Zü'l-Celâli ve'l-İkrâm.....	219
86. İsim: el-Muksit.....	222
87. İsim: el-Câmi'.....	225
88. İsim: el-Ġanî.....	226
89. İsim: el-Muġnî.....	229
90. İsim: el-Mâni'.....	231
91. İsim: ed-Dârr.....	233
92. İsim: en-Nâfi'.....	235
93. İsim: en-Nûr.....	237
94. İsim: el-Hâdî.....	238
95. İsim: el-Bedî'.....	241
96. İsim: el-Bâkî.....	245
97. İsim: el-Vâris.....	247
98. İsim: er-Reşîd.....	249
99. İsim: es-Sabûr.....	251

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Hz. Muhammed (s.a.s.)'in İlähî İsimler ve Sıfatlarla Vasıflanması..... 253

1. Kur'an'la Sâbit Olan Deliller..... 263
2. Hz. Peygamber'in Bütün Yetkinlikleri Cem Etmekle Biricik Olması Konusunda Hadisle Sâbit Olan Deliller..... 275
3. Hz. Peygamber'in İlähî Zât ve Varlığa Ait Yetkinlikler İle Tahakkuk Etmekteki Biricik Oluşunun Aklî Delilleri..... 285

Birinci Fasıl: Yaratılış ve Ahlâk Bakımından Hz. Peygamber'in Halka Ait Yetkinlikleri Kapsaması..... 289

İkinci Fasıl: Süret, Mânâ, Zâhirlik, Bâtınlık, Vasıflık, Tahakkuk, Zâtlık, Sıfatlık, Celâl ve Cemâllik İtibarları Bakımından Hz. Peygamber (s.a.s.)'in Hakk'a Ait Yetkinlikleri Kapsaması..... 299

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İnsandaki Yetkinlik Durumlarının Bilinmesi ve Buna Nasıl Ulaşılabileceğinin Açıklanması..... 345

Mukaddime..... 347

Birinci Fasıl: İnsanın Zât, Sıfatlar, İsimler ve Fiiller Bakımından Hakk'ın Mazharı Olması.....	351
İkinci Fasıl: İnsanın Sûret ve Mânâ, Ulvîlik ve Süflîlik, Zâhirlik ve Bâtınlık Etkinlik ve Edilgin Olmak Bakımından İnsanın Âleme Mazhar olması	365
Vasıl.....	371
Âyet Dizini	375
Hadis Dizini	379
Kelime Dizini	381

TAKDİM

Abdülkerim Cîlî, XV. yüzyılda Yemen’de yaşamış ve döneminde olmasa bile daha sonra etkisi hissedilmiş önemli bir sûfidir. Doğum yeri ve tarihi konusunda ihtilaf vardır. Hayatı hakkındaki bilgiler de sınırlıdır ve genelde kendi eserlerinde yer alan bilgilere dayanır. Bunun nedeni Cîlî’nin hayatının büyük bölümünü İslâm coğrafyasının ücra denilebilecek bir köşesi olan Yemen’de sürdürmesidir. Cîlî daha çocuk denilecek yaşlarda iken Zebid şehrinde yaşayan İsmâil el-Ceberîti isimli bir şeyhe intisab etmiş ve onun denetiminde sülûkunu ikmâl etmiştir.

Cîlî’nin eserlerinde kendisi hakkında verdiği bilgilere dayanarak onun Yemen dışında Hindistan, Filistin, Mısır ve Hicâz gibi yerlerde de bulunduğunu söyleyebiliriz. Farsça eser yazacak kadar bu dili bildiği göz önünde bulundurulursa en azından Farsçanın yaygın olarak kullanıldığı bölgelerde bu dili iyice öğrenecek kadar kaldığı kesindir.

Yine eserlerinde yer alan kimi ifâdeleri onun iyi bir İslâmî ilimler tahsili gördüğüne işaret eder. Cîlî eserlerinde zaman zaman fıkıh, hadis ve kelâm gibi ilimlerin meselelerine atıflar yapar ve bunlar hakkında değerlendirmelerde bulunur. Buna ilave olarak Cîlî’nin nazarî ve amelî tasavvufa dair eserler hakkındaki bilgisi de dikkate değerdir. Özellikle İbnü’l-Arabî’nin eserlerini iyi bildiğinde kuşku yoktur. Nitekim

İbnü'l-Arabî'nin *el-İsfâr an Netâici'l-Esfâr* isimli eserine tek-mile mâhiyetinde bir eser kaleme almıştır (*el-İsfâru'l-Ğarîb Netîcetü's-Seferi'l-Karîb*). Ayrıca İbnü'l-Arabî'nin büyük eseri Futûhât'ın 559. bölümünü şerh etmiştir. Cîlî'nin şerhini yaptığı bu bölüm Futûhât'ın özeti mâhiyetindeki bir bölümdür. Cîlî böyle yapmakla Futûhât'ın kapalı kalan ve güç anlaşılan meselelerini çözdüğü görüşündedir.

Abdülkerim Cîlî otuz kadar eser kaleme almıştır. Bu eserler içerisinde *en-Nâmûsu'l-A'zam* ve *Hakîkatu'l-Hakâik* gibi kimi eserler hacimli ve ansiklopedik eserlerdir. Kimi eserler ise *el-İsfâru'l-Ğarîb* gibi kısa risâlelerdir. İfâdelerinden anlaşıldığı kadarıyla Cîlî, eserlerini Hakikat-i Muhammediyye bir diğer ifâdeyle insân-ı kâmil anlayışının şerhine adanmıştır. Bu nedenle aynı anda birden çok eserin telifi ile meşgul olmuş ve her bir eserinde bu anlayışın bir yönü farklı bir yöntemle incelenmiştir. Bunlar içerisinde en önemli eser kuşkusuz *el-İnsânu'l-Kâmil fî Ma'rifeti'l-Evâhir ve'l-Evâil*'dir. Cîlî bu kitapta âdetâ düşüncelerinin bir özetini bize sunar.

Cîlî, Türk okurunun âşinâ olduğu bir isimdir. Eserleri daha Osmanlı döneminden itibaren tercüme edilmeye başlanmıştır. Özellikle en önemli eseri olan *el-İnsânu'l-Kâmil* birçok defa tercüme edilmiştir. Ayrıca *el-Kehf ve'r-Rakîm* ve *Merâtibü'l-Vücûd* isimli eserleri de tercüme edilmiş ve yayınlanmıştır.

Tercümesini sunduğumuz *el-Kemâlâtu'l-Îlâhiyye fî Sıfâti'l-Muham-mediyye* isimli eserine gelince, Cîlî'nin bu eseri önem bakımından *el-İnsânu'l-Kâmil*'den sonra gelen ikinci eserdir. Cîlî'nin bu eseri telif etmekteki gayesi insan ile

Allah arasındaki nisbeti açıklamaktır. Nitekim Cîlî, kitabın girişinde daha önce telif ettiği eserlerde insanın hakîkatinin ne olduğuna dair bilgiler verdiğini ne var ki, bu kitaplarda kul ile rabbi arasındaki nisbeti anlatmadığını ve insanın âlemdeki diğer varlıklardan farklı olarak Allah'ın halifesi olma mertebesini kazanmasının sebebini açıklamadığını dile getirir.

Eser bu nisbetin nasıl kurulduğunu beyan eder. Buna göre Muhammedî hakikat ilk ilkedir ve âlemin hamurudur. Âlemde şeylik vasfını hâiz olan bütün varlıklar bu hakîkatten ve bu hakîkatin bir yönünden meydana gelmiştir. Bu hakikat Allah'ın âleme varlık verme yani rahmet etme vesilesidir. Cîlî'ye göre Kur'an'da ve hadislerde bunu destekler mâhiyette pek çok delil vardır.

Bu hakikat ontolojik olarak varlığın ilkesi olduğu gibi epistemolojik açıdan da ilkedir. Zîrâ varlığın zuhûr etmesindeki hikmet Hakk'ın bilinmeyi istemesidir. Bundan dolayı âlem var edilmiştir. Eğer Allah ile âlem arasında bir nisbet bulunmasaydı ki bu nisbet Muhammedî hakikattir, o zaman âlemin Allah'ı bilmesine imkân olmayacaktı. Bundan dolayı Hakk zât nûrundan Muhammedî hakikati var etmiş ve onu âlemle kendisi arasında bir nisbet kılmıştır ki âlem böylece Hakk'ı bilir.

Tarihte yaşamış bir şahsiyet olarak Hz. Muhammed, Muhammedî hakîkatin en kâmil görünümüdür. Bundan dolayı dış ve iç âlemi bakımından Hz. Peygamber varlığının en kâmil örneği olmuştur. Zîrâ varlığın hakîkatleri olan ilâhî isimler en mükemmel şekilde kendisinde zuhûr etme imkânını bulmuşlardır. Cîlî bu nedenle Hz. Peygamber ile

ilâhî isimlerin mütekâbiliyetini göstermeyi hedeflemiş ve bu eserde ilâhî isimleri şerh ettikten sonra Hz. Peygamberin bu ilâhî isimlerle nasıl tahakkuk ettiğini ispat etmeye gayret etmiştir. Buna göre Hz. Peygamber, Hakk'a ait bütün isimlerle isimlenmiştir.

İnsan, Hz. Muhammed'den bir nüsha olması itibariyle O'nun hâiz olduğu bütün kemâli kuvve olarak hâizdir. Dolayısıyla insan da ilâhî isimlerin tamamının mazharıdır. İlâhî isimlerin âlemdaki tek tek şeylerin hakikatleri olması ve insanın kozmik varlığının bu ilâhî hakikatleri cem etmiş olması bakımından ise insan âlemin mazharı ve nüshasıdır. Bütün bunlar insanın kendi hakikatini keşfetmesini zorunlu kılan sebeplerdir. Bundan dolayı Cîlî kitabının son bölümünü insanın ontolojik kemâlinin bilinmesi ve insanın bu kemâli nasıl elde edeceğine tahsis etmiştir.

Cîlî, *el-Kemâlâtü'l-İlâhiyye*'yi yazarken özellikle Hz. Peygamberin ilâhî isimlerle isimlendirilmesi konusunda büyük ölçüde Kadı İyâz'ın *eş-Şifâ bi Ta'rîfi Hukûki'l-Mustafâ* isimli eserinden faydalanmıştır. Kadı İyâz bu eserde Hz. Peygamberin ilâhî isimlerle isimlendirilmesi konusunda daha önce herhangi bir çalışmanın yapılmadığını ve bunun bir eksiklik olduğunu beyan ettikten sonra Kur'ân'da ve hadis kaynaklarında Efendimizin Allah'ın isimleri ile aynı olan isimlerini açıklamıştır.

Cîlî'nin bu eserinde dikkat çeken bir önemli husus da onun zaman zaman İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini eleştirmesidir. Tasavvuf anlayışını büyük ölçüde Şeyh-i Ekber'in sistemi çerçevesinde inşa etmiş olan Cîlî buna rağmen başta Hakk'ın ilminin mâlûmlara tâbî oluşu gibi konularda selefine

muhalefet etmiştir. Bu anlamda kendisi tam bir İbnü'l-Arabî takipçisi değildir. Cîlî'nin bu eleştirileri tasavvuf geleneği içerisinde pek de hoş karşılanmamıştır. Söz gelimi İshâk b. Muhammed ve Abdullah Bosnevî gibi kimi sûfiler onun bu görüşünde hata ettiğini eserlerinde ifade etmişlerdir.

el-Kemâlâtü'l-İlâhiyye'nin tercümesine gelince, öncelikle eserdeki Muhammedî hakikat vurgusundan hareketle tercümemizi *Hakikat-i Muhammediyye* diye adlandırdık. Tercümemizi eserin 2004 yılında Beyrut'ta basılan nüshası ile 1997 yılında Kahire'de basılan nüshasını esas alarak yaptık. Ayrıca bu iki neşirde hatalı veya eksik olan yerler İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde AY. 4130 numarada kayıtlı olan yazma nüshadan bakılarak tashih edildi. Yine tasavvuf ıstılahına ait terimler için açıklayıcı dipnotlar koyuldu âyet ve hadislerin tahriri yapıldı.

Nazarî tasavvufun konularına âşinâ olmayan okurlarımızın bu eserden daha fazla istifade edebilmek için Abdullah Kartal'ın *Abdülkerim Cîlî, Hayatı, Eserleri, Tasavvuf Felsefesi* isimli kitabını mütâlaa etmelerinde fayda vardır.

Son olarak eserin tercümesi esnasında bilgi ve tecrübelerine başvurduğum kıymetli hocam Ekrem Demirli'ye, eserin temini konusunda bize yardımcı olan Mustafa Köseoğlu'na, şiir tercümelerinde kendisinden istifade ettiğim Muhammed Okumuş'a, eserde yer alan ve nâşirler tarafından tahriri yapılmayan bazı hadislerin bulunması konusunda bizden yardımını esirgemeyen M. Nedim Tan'a, eserin tashihinde kıymetli vakitlerini bizim için sarf eden Semih Ceyhan ve Nail Okuyucu'ya teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca tasavvufî eserlerin ülkemizde yaygınlık kazanması için gösterdikleri

gayreti bizzat müşâhede ettiğim Nefes Yayınları çalışanlarına ve bu yayınevinin kurulması için himmetlerini bezl eden muhtereme Cemâlnûr Sargut Hanımefendi'ye medyûn-i şükrânız.

Tercümedeki bütün hata ve yanlış anlamalar mütercime aittir. Her güzellik Allah'tan her çirkinlik ise nefsimizdendir.

Muhammed Bedirhan

ÖNSÖZ

Allah'a hamd olsun ki, gayb âleminde kemâlin mazharını "Muhammed" kıldı. Onu, celâl ve cemâlden kendini bize tanıttığı vasıflarının tamamı ile donattı. O'nu ev ednâ makamındaki vesîle¹ mertebesi ile seçkin kıldı. Sonra esmâ-i hüsnâsi ile âlemden zuhûr etmek² için O'nu yaklaştırdıktan

- 1 Vesîle, Adn diye adlandırılan cennetlerdeki bir mertebe ve bir cennet olup cennetin en yüksek mertebesidir ve bir kişiye tahsis edilmiştir. Diğer bütün cennetler vesileden meydana gelmiştir. İbnü'l-Arabî bu mertebenin makam-ı mahmûd olduğu ve vesîle mertebesinin her bir cennette bir şubesi bulunduğu ve bu şubeden Hz. Peygamber'in o cennet ehline gözüktüğünü söyler (Suâd el-Hakîm, *İbnü'l-Arabî Sözlüğü*, trc. Ekrem Demirli, İstanbul 2004, s. 689.). Hz. Peygamber'den cennetlerdeki en yüksek mertebe olan vesîle mertebesinin kendisine tahsis olunmasını umduğuna dair hadisler rivâyet olunmuştur. Bu makamın özelliği bu makama sahip olan kimsenin önce bütün insanlara umumi; sonra da kendi ümmetine husûsi surette şefâat edecek olmasıdır. Hz. Peygamber ezanı duyan bir Müslüman'ın kendisi adına Allah'tan, Hz. Muhammed (s.a.s.)'e vesîle ve fazilet mertebelerini vermesini ve O'nu kendisine vaad ettiği makam-ı mahmûd'a göndermesini istediği taktirde kendisinin şefâatinin o kişiye vâcip olacağını belirtmiştir (Buhârî, "Tefsir" 17/11; "Ezân" 8; Ebû Dâvûd, "Salât" 38). İbnü'l-Arabî de bu mertebenin ümmetin duaları ile olan ilişkisine dikkat çeker. Ona göre vesîle mertebesi ümmetin Hz. Peygamber hakkındaki duâları vesîlesi ile meydana gelmiştir. Hakk bu cenneti yapmıştır, çünkü bizler Hz. Peygamber sebebiyle Alah'tan gelen mutluluğa ulaşırız, O'nun vesîlesiyle insanlar için çıkartılmış en hayırlı ümmet olduk, O'nun vâsıtasıyla Allah peygamberliği bitirdiği gibi bizimle de ümmetleri sona erdirmiştir.
- 2 Zuhûr etmek bir şeyin ortaya çıkması ve âşikâr olması demektir. Hakk'ın zuhûr etmesi ise kendisine ait isimlerde ve sıfatlarda tecelli etmesi demektir. Zîrâ eşya bu isimlerin ve sıfatların mazharlarıdır. Hakk bunlarda kendisini âşikâr kılmaktadır. Zuhûrun pek çok merte-

sonra alçalttı.³ O'nu kutsal yakınlıktan ibaret olan yüce mertebede yerleştirdi. O'nu ihtişamlı bir makamda samimi komşulukla ikâmet ettirdi. O'nu âlemde “mertebeler mertebesi”nin⁴ örneği kıldı. O'nu ilâhî isim ve sıfatların hakikatlerinin zuhûr aynası yaptı. Âyet-i kerîmelerini zâhir ve bâtın olarak O'na indirdi. Sûret ve mânâ olarak eşyanın hakikatlerini⁵ O'na bildirdi. Hamd O şanı yüce olana aittir ki, Muhammed'i varlık ve yokluğun mutlaklığının en muazzam nüshası kılmıştır. Kerem ve cömertlik hazînelerinin kapısını O'nun önünde açmıştır.

besi vardır. Bununla birlikte ârifler Hakk'ın zuhûrunun beş ana mertebesinin olduğunu kabul ederler:

1. İcmâlî İlmî Zuhûr
2. Tafsilî İlmî Zuhûr
3. Ruhânî Sûretlerin Zuhûru
4. Misâli Sûretlerin Zuhûru
5. Cismânî Sûretlerin Zuhûru

3 Bkz. Necm, 8.

4 Mertebeler mertebesi varlık mertebelerini kendinde toplayan mertebedir. Cili bu mertebenin “mertebeler mertebesi” diye adlandırılmasının nedenini varlık mertebelerinin tamamının bu mertebede ayrışma nedeniyle taayyün ve tezâhür etmesine bağlar (bkz. *Merâtibu'l-Vücûd*, nşr. Dr. Âsım İbrahim Keyyâlî, s. 42-43. Ayrıca bkz. *Varlık Mertebeleri-Merâtib-i Vücûd*, trc. Abdülaziz Mecdî Tolun, İstanbul 2006, s. 43). Bu mertebe bütün ilâhî isim, sıfat, şe'n, ilişki ve izâfetlere tam ve kâmil bir biçimde varlıktan kendi paylarına düşen haklarını verir. Yine bu mertebe ulûhiyetin zuhûr ettiği mertebedir. Bu nedenle varlıkta çokluk ilk defa bu mertebede ortaya çıkar. Aynı zamanda bu mertebe ilk taayyün mertebesi ve bunun mazharı olan insân-ı kâmil mertebesi olarak da kabul edilir.

5 “Eşyanın hakikatleri” (Hakâyıku'l-eşyâ) şeylerin kendine özgü varlıkları ve şeylerin ilâhî ilimdeki sûretleri demektir. Buna göre eşyanın hakikatleri, her bir varlığın kendisi için gerekli olan ve ona belli bir gerçeklik değeri kazandıran özellik anlamına gelir. Bu nedenle kendisine “şey” denilebilen her şeyin ilâhî ilimde bir hakikati vardır ve o şey, bu hakikatle kendi kendisi olur. Yani bir şey ister gerçek varlık olsun isterse Ankâ gibi ismi var cismi yok hükmi bir varlık olsun, ilâhî ilimde bir hakikate sahip olmak zorundadır. İlâhî ilimde hakikati olmayanın dış dünyada ve zihinde herhangi bir gerçekliğinden söz etmek ise mümkün değildir.

Kudsiyetinin kemâlinin lâıyk olduğu şekilde kendisine karşı yaptığı hamd ile O'na hamd ederim. Nîmetlerinin peşinden, en ululara vâsıl olan ve yüce mertebelerinin sonuna ulaşan bir şükürle O'na şükrederim. Bu şükür bütün övgü çeşitlerini toplar ve O'nun zâtının, isimlerinin ve sıfatlarının -ki hepsi güzelliğin tâ kendileridir, lâıyığı olan ifadeleri beyân eder.

O'nu hâl ve kâl ile senâ⁶ eder, överim. Bu senâ, O'nun huzurunda muhtaçlık ve âcizlik makamında ikâmet eden kimşenin senâsıdır. O, kendisini senâ etmek konusunda yine kendisini vekil tayin etmiş ve hazret-i kudsünde⁷ “Sana olan övgüleri sayıp dökemem. Sen kendini nasıl senâ etmişsen öylesindir”⁸ diye nidâ etmiştir.⁹

Şahitlik ederim ki, Muhammed'in rabbi, O'nun hakîkati, mutlak varlık sahibi Allah'tan başka tanrı yoktur. Ve yine şahitlik ederim ki, Muhammed O'nun tahakkuk etmiş mazharı ve gerçek elçisidir. Allah O'na, ev halkına ve ashâbına salât ve selâm etsin, -ki en şereflieleridir, onları ululasın, şerefli ve asil kılsın!

İmdi, kemâl lisânı açık bir dille “Celâl ve cemâl yolundan meydana gelen ilâhî hakîkatlerinize yöneliniz!” diyerek dâimâ kâinatta nidâ eder.

Mutlu (saîd), çağrıyı işiten, nidâyâ karşılık verecek yakınlıkta bulunan ve bundan dolayı sıfat ve isimler yoluna sülûk eden kimsedir. Bedbaht (şakî) ise perde yoluna sülûk eden ve

6 Senâ bir kimseyi överek tanımlamaktır.

7 Hazret-i kuds mukaddes makam ve mahal demektir. Sûfiler bu terimi melekût mertebesine ait makam için kullanırlar.

8 Muvatta', Kur'ân, 8; Müslim, Salât, 42; Ebû Dâvûd, Salât, 153; Tirmizî, Da'avât, 77; Nesâî, Tahâret, 120; İbn Mâce, İkametu's-salât, 117.

9 Bu münâdi/çağırın kişi Hz. Muhammed Mustafâ (s.a.s.) Efendimiz'dir.

kâinâtın muhtelif yollarından meydana gelen uzaklık üzere olup çağrıya icabet edemeyen kimsedir. Rahmet her ne kadar sonuçta işlerin dönüşü Allah'a olması dolayısıyla her şeyi kuşatsa da azap bâtında sapkınların, zâhirde ise kendilerine gazap olunmuşların üzerine inmiştir.¹⁰

Bu yüzden yüksek himmetli ve akl-ı selîm sahibi kimsele-
rin Allah'a yakınlıktan büyük bir pay elde ederek en yüce
mutluluğa nâil olabilmek konusunda Allah erlerinin yol-
larına sülûk etmeleri gerekir. Zîrâ Allah Teâlâ şu insanın
varlığını en güzel biçimde halk etmiş ve onu her türlü yüce
vasfı kabul eden, celâl, cemâl ve kemâlin hepsini cem eden,
ilâhî isim ve sıfatların mânâsını içeren ve varlıkta ilâhî zâtın
mazharlarını¹¹ izhâr eden bir varlık kılmıştır. Eğer durum
bu şekilde olmasaydı diğer mahlûkâta karşı onun halîfeliği
doğru olmaz ve gök cisimlerinin üstündeki meleklerin ona
secde etmelerini Hakk emretmezdi.¹² Her yönden kuşatıcı
ve kapsayıcı bir biçimde isimlerin tamamı kendisine öğre-
tilmezdi.¹³ Geçmiş zamanlarda Allah'a yakın olan kimse
(İblis) bu yüzden makamından düşürülmezdi.¹⁴

10 Bkz. Fâtiha, 7.

11 Mazhar terimi tasavvuf ıstılahında ilâhî zühûrun ortaya çıktığı yer,
sûret, varlık mertebesi ve tecelligâh demektir. Aynı zamanda mahlûk
anlamına da gelir. Mesela sultan âlemin kalbi hükmünde olduğundan
ism-i âzâmın zâhirine mazhardır. Eğer sultan peygamberin yaşantı ve
ahlâkı üzere olursa bu durumda ism-i âzâmın hem zâhirine hem de
bâtınına mazhar olur. Yani ism-i âzâm onun varlığıyla bu âlemde gö-
rünür. (bkz. Seyyid Mustafa Râsim Efendi, *Istilahât-ı İnsân-ı Kâmil*,
İstanbul 2008, s. 1052.

12 Konu hakkında bkz. Bakara, 30-34.

13 Bkz. Bakara, 31.

14 Rivâyet olunduğuna göre İblis bir zamanlar meleklerle birlikte gök-
lerde bulunmuş ve burada Allah'a ibâdet etmekle ve varlığın sırlarına
dair bilgileri öğrenmekle vakit geçirmiştir. Allah Âdem'i yarattığında
meleklerle ona secde etmelerini emretmiş İblis dışında bütün melek-

ABDÜLKERİM CİLİ

HAKİKAT-İ
MUHAMMEDİYYE

Esmâ-i Hüsnâ ve Esmâ-i Nebî Şerhi

İnsan herhangi bir şey icad etmek istediği vakit, önce zihninde o icada ait bir düşünce var olur. İcadın bütün ayrıntıları düşünce içinde meydana gelir, daha sonra yapım aşamasına geçilir. Tıpkı bunun gibi, âlemlerin yaratılmasından önce oluşan ilk şey Hakikat-i Muhammediyye'dir. Mevcûd olan ne varsa bu oluşumun kendisinden ortaya çıkmıştır. Yani yaratılış Hakikat-i Muhammediyye ile başlamıştır ve var olan her şey varlığını ona borçludur.

Bu açıdan bakıldığında, insanın yaratılış sebebini idrak etmesi ve kendisindeki hakikatleri keşfetmesi, Hakikat-i Muhammediyye kavramını öğrenmesi ile mümkündür.

Abdülkerim Cîli Hazretleri bu eserinde Hakikat-i Muhammediyye kelimesinin Allah'la, Peygamber'le ve âlemle olan ilişkisini ayrıntılı bir şekilde açıklayarak bizi kendi hakikatimize doğru zevkli bir yolculuğa davet ediyor.

ISBN 978-605-5902-09-4

9 786055 902094

NI
NEFES

